

درسنامه

فقه مقارن

محمد رضا ضمیری

BP

۱۶۹ / ۷ ضمیمه، محمدرضا، ۱۳۶۴ -

۷ ف ۸ ض / درسنامه فقه مقارن / محمدرضا ضمیمه. - قم: مؤسسه آموزشی - پژوهشی مذاهب

اسلامی، ۱۳۸۴ -

۳۳۶ ص -

ISBN 964-06-6717-X

شابک: X - ۶۷۱۷ - ۰۶ - ۹۶۴

کتابنامه: ص. ۳۳۳ - ۳۳۶؛ همچنین به صورت زیرنویس.

عنوان روی جلد: درسنامه فقه مقارن.

۱. فقه تطبیقی - الف - عنوان. ب - عنوان: درسنامه فقه مقارن -

۷ ف ۸ ض / ۱۶۹ / ۷ BP

۲۹۵/۳۲۴

شناسنامه کتاب:

درسنامه فقه مقارن

تألیف: محمدرضا ضمیمه

ناشر: مؤسسه آموزشی - پژوهشی مذاهب اسلامی

شمارگان: ۳۰۰۰ نسخه

نوبت چاپ: نخست - بهار ۱۳۸۴

چاپ: توحید

بها: ۲۵۰۰۰ ریال

تلفن مرکز پخش: ۰۲۵۱-۷۷۳۶۶۶۲

E-Mail: research@mazaheb.com

info@mazaheb.com

<http://www.mazaheb.com>

فهرست

مقدمه ناشر ۱۳

مقدمه مؤلف ۱۵

درس اول

کلیاتی دربارهٔ فقه مقارن

تعریف لغوی ۲۰

تعریف اصطلاحی فقه مقارن ۲۲

جمع‌بندی ۲۳

موضوع فقه مقارن ۲۳

فرق فقه مذهبی و فقه مقارن ۲۴

فواید فقه مقارن ۲۶

اسباب اختلاف فقها ۲۸

خلاصه ۴۷

پرسش‌ها ۵۱

درس دوم

مسح یا غسل پاها در وضو

مقدمه	۵۵
تاریخچه	۵۵
دیدگاه‌ها	۶۰
دلایل شیعه	۶۰
نقد و بررسی	۶۳
دلایل اهل سنت	۶۹
خلاصه	۷۸
پرسش‌ها	۸۰

درس سوم

اذان

مقدمه	۸۳
اهمیت و جایگاه اذان	۸۴
روایات اهل سنت	۸۷
دیدگاه شیعه درباره تشریع اذان	۹۱
تشویب در اذان صبح	۹۲
تشویب از دیدگاه شیعه	۹۳
دلایل شیعه بر تحریم تشویب	۹۴
دیدگاه اهل سنت و روایات آنها	۹۶

روایات اهل سنت	۹۷
دیدگاه استاد سبحانی	۹۹
جزئیت «حی علی خیر العمل» در اذان و اقامه	۱۰۰
دلایل جزء بودن «حی علی خیر العمل»	۱۰۱
علت حذف حی علی خیر العمل	۱۰۳
بررسی دیدگاه فقهای شیعه	۱۰۶
بررسی روایات	۱۰۸
جمع بندی	۱۱۱
خلاصه	۱۱۳
پرسش ها	۱۱۶
درس چهارم	
اوقات نماز	
مقدمه	۱۱۹
وقت نماز ظهر و عصر	۱۱۹
آغاز وقت نماز ظهر و عصر	۱۱۹
تقریب استدلال	۱۲۱
انتهای وقت ظهرین	۱۲۴
مذهب حنفی	۱۲۷
وقت مغرب و عشا	۱۳۶
وقت نماز صبح	۱۴۳

خلاصه ۱۴۶

پرسش‌ها ۱۴۸

درس پنجم

جمع بین صلاتین

مقدمه مسأله ۱۵۲

حکم جمع بین صلاتین ۱۵۳

مذهب شیعه ۱۵۴

توضیح چند نکته ۱۶۰

توجیهات روایات جمع بین صلاتین ۱۶۲

دلیل عدم جواز جمع بین صلاتین ۱۶۹

اسباب و شروط جمع ۱۷۳

واقع نگری در فتوا ۱۷۴

خلاصه ۱۷۶

پرسش‌ها ۱۷۶

درس ششم

قبض و تکفیر در نماز

مقدمه ۱۸۱

تاریخچه قبض ۱۸۱

نام‌های این عمل ۱۸۲

شیوه قبض در نماز ۱۸۲

حکم قبض ۱۸۵

منشأ اختلاف ۱۸۵

بررسی دلایل قبض ۱۸۵

نتیجه گیری ۱۹۴

جمع بندی ۱۹۵

حدیث صفت نماز پیامبر ﷺ ۱۹۶

خلاصه ۱۹۷

پرسش ها ۱۹۹

درس هفتم

سجده بر زمین

مقدمه ۲۰۳

طرح مسأله ۲۰۳

دیدگاه ها ۲۰۴

دلایل قول شیعه ۲۰۸

روایات اهل سنت ۲۱۳

مهر گذاشتن ۲۱۸

مهر کربلا ۲۱۹

خلاصه ۲۲۰

پرسش ها ۲۲۱

درس هشتم

اقتدای پیروان مذاهب به یکدیگر

۲۲۵	 مقدمه
۲۲۶	 طرح مسأله
۲۲۶	 دیدگاه‌های مذاهب فقهی
۲۴۰	 خلاصه
۲۴۲	 پرسش‌ها

درس نهم

نماز تراویح

۲۴۵	 مقدمه
۲۴۵	 نام این نماز
۲۴۶	 اصل مشروعیت و فضیلت نماز تراویح
۲۴۹	 وقت نماز تراویح
۲۵۱	 تعداد رکعات
۲۵۴	 حکم جماعت در نماز تراویح
۲۷۱	 نتیجه‌گیری
۲۷۵	 خلاصه
۲۷۷	 پرسش‌ها

درس دهم
ازدواج موقت

۲۸۱		مقدمه
۲۸۱		اسامی آن
۲۸۲		تعریف نکاح متعه
۲۸۳		جهات افتراق و اشتراک نکاح دائم و متعه
۲۸۴		دیدگاه‌ها
۲۸۵		دلایل قائلان به حلیت
۲۹۱		دلایل قائلان به حرمت
۲۹۲		تفصیل نسخ
۳۰۸		چند تذکر مهم
۳۰۸		اهل سنت معاصر و حلیت متعه
۳۱۱		خلاصه
۳۱۳		پرسش‌ها

درس یازدهم
خمس

۳۱۷		مقدمه
۳۱۷		تعیین محل اتفاق و اختلاف نظر در خمس
۳۱۸		وجوب خمس در سود کسب و تجارت
۳۲۱		ادعای قرینه

۳۲۱	دیدگاه مفسران
۳۲۷	مصرف خمس
۳۲۹	خلاصه
۳۳۱	پرسش‌ها
۳۳۲	فهرست منابع

www.ketab.ir

مقدمه ناشر

در هر نظام آموزشی، متون درسی یکی از مهمترین ارکان انتقال مفاهیم محسوب می‌شود که می‌بایست براساس سرفصلهای مصوب، اهداف معین و تکنولوژی آموزشی و باقلمی روان تدوین گردد، کتابهای آموزشی برخلاف سایر کتابهایی که در هر رشته علمی به نگارش درمی‌آید با بهره‌گیری از فن‌آوری آموزشی، مباحث علمی را به طور منظم و روشمند به دانش‌پژوه عرضه می‌کند و او را به اندیشه در اطراف مسأله و یافتن بهترین راه حل ممکن وادار می‌سازد.

بر این اساس مرکز تخصصی مذاهب اسلامی وابسته به مؤسسه آموزشی - پژوهشی مذاهب اسلامی، اقدام به تهیه متون آموزشی در سطح ۳ حوزه نموده است و اساتید محترم با ملاحظه سرفصلهای مصوب شورای عالی حوزه علمیه قم و نیز بهره‌گیری از تجارب سالها تدریس در این رشته به این امر مهم همت گماشته‌اند.

کتاب حاضر نیز به منظور آشنایی دانش‌پژوهان سطح ۳ رشته تخصصی مذاهب اسلامی با مهمترین آموزه‌های فقه مقارن و مسایل مورد اختلاف فقهی میان شیعه و سنی تدوین یافته است.

مؤلف سعی نموده در این کتاب مهمترین مسایل فقهی شیعه و سنی را گزینش و باروش نوینی در شیوه آموزش و با استناد به معتبرترین کتابهای علمی مذاهب به نگارش

در آورده است.

در پایان از تلاش علمی و ارزنده استاد گرامی جناب حجت الاسلام و المسلمین
محمدرضا ضمیری در تدوین و نگارش این اثر علمی تشکر و قدردانی می نمایم.

مدیریت انتشارات

مؤسسه آموزشی - پژوهشی

مذاهب اسلامی

www.ketab.ir

مقدمه مؤلف

علم فقه هنجارهای رفتاری مسلمانان را تعیین می‌کند و سلوک عملی آن را در مسیر بندگی و قرب الهی تنظیم و ترسیم می‌کند و معمولاً در میان علوم اسلامی، فقه از جایگاه بسیار رفیعی برخوردار بوده و اساساً هنوز هم محور مباحث حوزوی قرار دارد و از آن نظر که فقه نماد تشخص رفتار اسلامی است آن را از سایر بخش‌های دین متمایز کرده است.

با این همه علم فقه دارای مکاتب و گرایش‌های مذهبی متنوعی است که با بهره‌گیری از اصول، منابع و مبانی مختلفی مسیرهای متعددی را طی کرده است، و برای آگاهی از این نظریات و آرای متنوع، می‌بایست سرمنشأ آنها را شناخت و بررسی کرد که چگونه برداشتهای فقهی از یک مسأله و موضوع متعدد و متکثر شده است.

آرای متفاوتی که در فقه مذاهب به چشم می‌خورد همه از یک دست نیستند، برخی از این آرا که به تمایز مرزهای مهم فقهی مذاهب از یکدیگر مربوط می‌شوند، بسیار مورد اهتمام و توجه فقیهان بوده است. فقدان شناخت صحیح آرای فقهی مذاهب موجب بدبینی و کج فهمی برخی از مسلمانان شده و بر همین اساس تهمت‌ها و شبهاتی را بر یکدیگر وارد کرده‌اند.

ما در این کتاب مهمترین مسایل فقهی مذاهب شیعه و سنی را که معمولاً مورد گفتگو و پرسش بوده را گزینش کرده و با روش اجتهادی به تبیین، نقد و بررسی آنها پرداخته‌ایم

و برای شناخت آرای مذاهب به منابع معتبر هر مذهب مراجعه کرده و با رعایت انصاف علمی به نقد و بررسی آنها پرداخته‌ایم. ان شاء الله این اثر بتواند در مسیر رفع ابهامات و شبهات از آرای فقهی مذهب شیعه، گام کوچکی بردارد و موجبات خشنودی حضرت ولی عصر (عج) را فراهم سازد.

محمدرضا ضمیری

www.ketab.ir